

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI

Nr. 18

3

MAI

1925

În acest număr: Aproximarea minorității maghiare de Octavian Goga ; Haiducul, *baladă* de D. Ctirezu; După douăzeci și cinci de ani de Alex. Hodoș; Impresii de teatru din Ardeal de Zaharia Bârsan; Pagini de altă dată de Octavian Goga; Piluța Pink a unei generații: N. Iorga de Al. O. Teodoreanu ; Țara titlurilor de P. Nemoianu; Cum l-am lăudat pe d. N. Iorga de „Țara Noastră”; Săptămâna politică: Ecourile alegerii dela Reghin; Minunea electorală dela Ciuc; Alegerea lui Hindenburg; Măcelul bulgar de Ion Balint; Gazeta Rimată: Monștrii bicefali . . . de Frații Siamezi; Insemnări: „Tabula rasa”, Sere-nada trecutului, Nici cum nu e bine, Rețeta lui Dioclețian, Un act de brutalitate, Mister financiar, Deplorable, Notițe bibliografice, etc., etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Apropierea minorității maghiare

Pactul dela Ciucea...

Iată refrenul pe care-l strigă de câteva săptămâni rotativele pentru care calomnia e singurul element de viață. După alegerea dela Reghin, unde legenda partidului național a dat faliment, și mai ales după ședințele recente dela Cameră care-au desvelit în toată goliciunea lor câteva reputații găunoase, se țin lanț insultele și insinuările. De-atunci scribi de redacție, plătiți cu ruptul ca să țipe tare, se strâmbă de două ori pe zi scuturați de friguri patriotice. Indivizi gata să-și vândă și măduva din oase nu mai pot astăzi de naționalism. Honigmanul a devenit om de doctrină, blumenfeldul e intratabil în materie de principii, iar șnapanul român le ține isonul. Toți vor cu orice preț să știe: ce s'a întâmplat? Să li se spuie imediat negru pe alb: *ce-i cu pactul dela Ciucea?* Și fiindcă oameni în toată firea nu se opresc la această stupidă chelălăială, minciunile își stropesc pe coloane întregi mocirla lor. Patriotul Fagure știe cert că generalul Averescu s'a dat cu Habsburgii, subsemnatul s'a înfodot magnaților, și partidul poporului nu e decât o locotenență a lui Horthy...

Nici nu-mi trece prin minte să încerc măcar o potolire a acestei faune flămânde de scandal, care e menită să ne-asvârle neconținut cu clăbuci de cerneală, știind bine că pentru moment o disprețuim iar pentru viitor se poate întâmpla să-i rupem gâtul. Se vor găsi însă, poate, suflete cinstite prinse de nedumerire pe urma tumultuoasei revărsări de scornituri, și-ar fi o greșală să nu le lămurim în câteva cuvinte. . . .

Partidul poporului, cum s'a mai spus în diferite rânduri și cum s'a afirmat la Cameră de către generalul Averescu împreună cu subsemnatul, a încheiat un acord cu partidul maghiar din Ardeal. Ideia acestei înțelegeri e limpede, și nu e nevoie de speciale justificări ca

să fie admisă de toată lumea. Cea mai elementară judecată își dă seama, că minoritățile etnice din țară nu se pot împrieteni mai ușor cu ideea noastră de stat, decât printr'o apropiere de reprezentanții conștiinței ai politicii românești. În măsura în care minoritățile sacrifică principiul izolării consolidarea statului câștigă, și ori-ce tendință centrifugală dispăre. Pornind din această convingere simplă, noi nu ne-am îngăduit în fața unei înțelegeri cu ori-cine. Din primele zile ale unirii, înarmați cu experiența trecutului am văzut clar ce-avem de făcut. Am știut că suprema noastră dogmă care trebuie păzită cu sfințenie e integritatea noului patrimoniu și în schimbul recunoașterii leale a acestui adevăr imutabil ne-am declarat gata să sprijinim atribuțiunile normale ale unei vieți libere pe seama tuturor naționalităților din cuprinsul țării. Și la guvern și în opoziție, partidul poporului a fost călăuzit de această dualitate în ideologia lui: deoparte strivirea elementelor primejdioase pentru siguranța noastră de stat, de alta îmblânzirea raporturilor cu minoritățile care se adaptează împrejurărilor schimbate.

Potrivit acestui crez n'am fost refractari ideii de-a înlătura ori-ce fricțiune între noi și elementul maghiar autohton din Ardeal, cu gândul de-a înstăpâni în suflete o pace desăvârșită atât de trebuincioasă pentru opera constructivă din țara nouă. De-aceia, când conducătorii partidului maghiar ni s'au adresat, pipăindu-ne conștiința ne-am crezut datori să frângem rezonanța tuturor adversităților istorice, și întemeiați pe sincere sentimente umanitare, unite în mod logic cu rezoanele vieții noastre de stat, ne-am silit să căutăm platforma comună a unui acord. Baza unei asemenea apropieri nu putea fi decât programul cunoscut al partidului din care făceam parte, la care se adăugau dezideratele firești ale minorității maghiare în temeiul legilor existente.

Realitatea privită în față era cel mai bun sfetnic în această problemă, care reclama tact și prudență ca toate începuturile. Nici o îndrumare recentă din politica noastră nu putea fi invocată ca să ne înlesnească orientarea. Cunoscutul alineat din rezoluția adunării dela Alba-Iulia în care se vorbește de drepturile tuturor popoarelor din țară, și care e plimbat pretutindeni de conducătorii partidului național, nu putea fi recunoscut de noi nici ca un izvor de drept, nici ca o sugestiune măcar pentru rezolvirea problemei. Isvor de drept nu era, fiindcă la Alba-Iulia, cum s'a mai arătat de-atâtea ori, poporul ardelean nu s'a manifestat decât pentru ideia unirii cu Regatul, rămânând celelalte hotărâri ca o codificare de ocazie a mentalității unor politicieni de provincie; sugestiune pentru prezent nu putea fi, pentrucă cele câteva declarații de doctrină nebuloasă, pe lângă că jicnesc principiile fundamentale ale unității de stat și sunt detestate de opinia publică, din punctul de vedere practic sunt și rămân irealizabile. Partidul maghiar de altfel, putea prea ușor să renunțe și el la formula dela Alba-Iulia, fiindcă autorii ei, atunci când aveau posibilitatea să-i dea curs, au deslănțuit cele mai brutale lovituri asupra minorității ungurești.

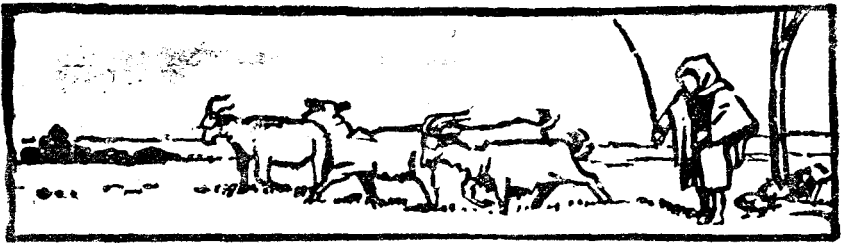
Pe baza legilor existente deci, dorind numai intrarea în legalitate

de amândouă părțile, avându-se în vedere doleanțele minimale de caracter cultural, bisericesc sau administrativ, s'a încheiat acordul. Când se va publica la timpul său, se va vedea normalitatea acestor dorinți care pentru a fi executate nu cer nici o intervertire a ordinei de drept actuale. Politicește, partidul maghiar care-și alege reprezentanții săi parlamentari în circumscripțiile fixate cu majoritate maghiară covârșitoare, va forma o unitate parlamentară cu partidul poporului, dela a cărui conducere va primi îndrumările politice, și nu va întreprinde nici o acțiune politică în afară de cadrele programului acestuia.

Chestiunea cea mai importantă ce trebuie reținută din acest act e apropierea minorității maghiare de cercurile politicei românești. Pentru întâiaoară fruntașii naționalității ungurești din Ardeal ies din izolarea lor și se alătură unui partid, care avându-și rădăcinile pe întregă suprafața țării e simbolul palpabil al României întregite. Firește, binefaceri meritate vor răsplăti pe acești cetățeni care-au tras concluzia logică a realității pentru politica lor. Dar câștigul este reciproc. Țara înregistrează și ea un apreciable beneficiu. România, pe urma acestui acord apare dintre toate statele naționale întemeiate pe ruinele conglomeratului austro-ungar ca cel dintâi care pe cale pașnică, înlăturând ori-ce sguđuire, a canalizat problema minoritară, și inaugurând o pace internă a tăiat posibilitatea tuturor agitațiilor subversive de peste hotare. Numai spiritele înguste sau interesate care nu văd sau nu pot vedea dincolo de bariera propriului partid vor rămânea nesimțitoare în fața acestei inovații însemnate din viața noastră de stat.

Iată de ce, așazisul „pact dela Ciucea“, de care se poticnesc cerberii închiriați ai atâtor gazete fără nici un crez, și-asupra căruia vom reveni în paginile revistei „Țara Noastră“, rămâne ca un titlu de mândrie al oamenilor care l-au înfăptuit. Cât despre generalul Averescu, care primește senin săgețile de carton ale adversarilor săi, el poate în adevăr să zâmbească liniștit, văzând ciudata aglomerare de prostie și ură cu care-l atacă neputincioșii. Făcând o asemănare între trecut și prezent fostul președinte de Consiliu se poate întreba cu drept cuvânt: dacă acum zece ani și mai bine, în Ungaria de odinioară, contele Tisza cu străduințele-i cunoscute ar fi reușit să realizeze un acord cu românii ardeleni de-atunci, cine-ar fi fost nebunul între unguri care l-ar fi ținut de rău?...

OCTAVIAN GOGA

Haiducul

— Baladă —

Din spre Parâng,
un vânăt râng
cu trap prelung
se pierde n crâng,
și-un chiot lung
lovit de vânt
răsbate adânc
Din urmă luna
pe oblânc,
pe brâu,
pe frâu,
și pe oțelele de-argint,
își pleacă salba licărind.
— Pe roriștile de argint;
pe drumurile de argint;
pe râurile de argint —

Și prin vâlcea,
pe sub stejari,
prin grunții mari
de umbră grea,
voinicul calu-și
potolea
și hăulea,
d'nfiora
bulboana nopții.
Și iia codrului huia
și vârful fagilor, de nea,
întărâtau puterea nopții... —

Spre Piersăcea
la hanul vechi
din râpa rea,
sta Mira'n prag
și aștepta
și n gând calea
măsura
— Gândul cu durerile,
ochii cu vederile;
sânul cu plăcerile;
codru cu tăcerile. —
Și Mira sta
și aștepta
și râsul lunii
tremura
în ochii ei,
adânci și grei,
ca un bușneag
de fungei
desprinși din zări.

În depărtări,
un cărd de nori
iscoditori,
goneau pe câmpuri
vrăjitori,
și țânci jurați
și necurați
pe cai târcați,

înjiorați
de cântători. —

„Fă cruce'n palmă de trei ori
„și anină ți în cosiță
„dalie și lămâiță,
„pupu-ți sufletul, domniță. —
„Uite, bobii adunară
„drum de sară,
„bucurii
„de nopți târzii,
„viscol ochilor pustii,
„patimi gurii nărâmzii. —

Și-un ropot surd
de cal gonit
de fruntea râpii
s'a isbit
și-a clocotit
a răsunat,
cu gândul Mării
speriat,
s'a mestecat,
ca'n miez de codru fermecat,
când jude Negură 'mpărat
în spre castelul descântat
pe-un cal de jar, întărâtat.
— Și cântau poenele
rourându-și genele:
și cântau cărările
șesând depărtările,
înruind visările,
și cântau isvoarele
veșnic călătoarele. —

Și la frasinul trăsnet
unde-i drumul ocolit,
und' se'nbuca patru cai
patru cai din patru văi,
vânățul răsnește drumul
în spre padina cu ulmul;
în spre valea cu fântâni,
ce și-a'ntîns ea niște mâini
cumpenile către han,

— Către hanul cu comori;
cu popas de călători;
cu ochi mari și gânditori —

Și pe pragul înoptat
un haiduc cu pieptul lat
cu ochi verzi și păr buclat
peste flintă aplecat
rupe-o floare de mușcat. —

„Miro, strânge-te de mine
„ca un curpen de pădure,
„ca un rug vânjos de mure,
„Miro strânge-te de mine. —

„Am trecut prin lanuri coapte
„și păduri fără de fund,
„am venit ca să pătrund
„visurile tale toate —
„ochii tăi
„cu vâlvătăi;
„fruntea ta
„lumina mea;
„trupul tău
„blestemul meu; —
„sânii tăi
„cu busuțoc,
„pripîși sara
„lângă foc,
„bulbul ochilor
„mi l coc. —

„Câtă umbră n'am călcat,
„câte drumuri n'am trecut,
„ca să viu și să fi sărut
„gândul ce m'a așteptat. —

„Gândul tău cu gene lungi
„fâlțait pripit de presuri,
„cu el calea blând mi o'npresuri
„și fugarul mi-l alungi, —
„de mi-l 'neci
„prin vâltori
„de vânturi reci,
„prin hățisuri
„de poteci,
„pe spinări
„de râuri seci
„și dumbrăvi
„de liliaci

„Miro strânge-te de mine
„într'un lung fior de viață,
„ca'n pădurea mea măreață
„să mă'ngrop gândind la tine...

Și luna 'n clin
dintr'un arin,
strângea
firele-i de in
de pe cădrî,
și un cal spumat,
cu frâul luat,

de goană multă
'ntârâtat,
și de zăbală
sângerat,
mușca pământul
frământat,
făcut polog,
de sub picioru-i
tremurând,
și pintenog... —

D. CIUREZU

După douăzeci și cinci de ani

— Sărbătorirea dlui Zaharia Bârsan —

În sala Teatrului Național din Cluj, sub cupola unde de cinci ani încoace și-a statornicit năzuințele sale artistice, adunând sub adăpost sigur atâtea amintiri de pribegie însuflețită, dl Zaharia Bârsan va fi sărbătorit Duminică seara în mijlocul prietenilor și admiratorilor săi pentru cei douăzeci și cinci de ani de activitate actricească, pe care îi împlinește surâzând.

După douăzeci și cinci de ani... Inscriind mai sus, deasupra acestor rânduri comemorative, romanticul titlu care amintește cine știe ce poveste cu aventuri de mușchetar, suntem îndemnați să măsurăm cu gândul bătătoritele drumuri ale unei mult sbuciumate vieți, ca să desprindem printre zigzagurile vremii o pagină cu umbre și lumini din proaspăta reînviere culturală a Ardealului. Puțini oameni au norocul acesta, de a cristaliza în ei înșiși o epocă întreagă de realizări sufletești. Dl Zaharia Bârsan, visătorul bursier al „Fondului de teatru” de-acum un sfert de veac, în plină maturitate a nobilului său talent dramatic reprezintă în ochii noștri ai tuturor cel dintâi capitol din istoria teatrului românesc în Ardeal.

Prefața o scrisese, prin anii 1870, câteva păsări migratoare pornite de dincolo de Carpați: Pascaly, Millo, Manolescu, ale căror trecătoare fluturări de aripă nu lăsase în frățescul Ardeal decât câteva încântătoare amintiri. Era pe vremea când tânărul Mihail Eminescu, frumos ca un zeu trist și sărac ca un poet adevărat, își purta din loc în loc geamantanul încărcat de cărți, singura lui avere, cumulând slujba importantă de sufler cu aceea, și mai apreciată, de autor de cuplete... A urmat apoi o lungă și întristătoare pauză; nimeni nu se mai

încumeta să pornească prin târgurile ardelenne în carul rătăcitor al Thaliei, riscurile începuseră să fie prea mari. N'aveau nicio îndoială actorii din mica România liberă, despre felul cum aveau să fie primiți printre frații lor de dincolo de vama Temeșului. Dar jandarmii cu pană de cocoș începuseră să fie din ce în ce mai atenți și stăpânirea ungurească din ce în ce mai bănuitoare. Teatrul românesc din Ardeal a rămas, timp de câteva decenii, pe seama diletantismului, o buruiană a tuturor pământurilor înțelenite, care a năpădit și pe acest țărâm, cași pe altele amenințându-ne cu o certă întoarcere spre barbarie. D. Zaharia Bârsan ne-a povestit el însuși cum decurgea o asemenea reprezentare teatrală, lăsată pe mâna diletanților. — „Am văzut și eu odată o comedie d'astea. Se juca *Hoții* de Schiller. Râdeai cât râdeai, dar la urmă ț-era milă. Lumea petrecea, și apoi, obosită de răs, cete cete porniau din sală...“

Meritul dlui Zaharia Bârsan rămâne mai cu seamă acela, de a fi dus cu sine, în tot locul, o fărâmă aleasă de artă adevărată, o picătură din apa vie a talentului, tăind părții de lumină în ceața grea a ignoranței și purificând înțelesul frumosului într'o societate cu atâtea orizonturi coborâte. Lupta n'a fost ușoară. Și n'au fost numai piedici materiale de învins: lungi și periculoase tratative cu solgăbirăii încruntați, nopți friguroase măcinate în ritmul unei căruțe țărănești, neplăcerile unei călătorii la întâmplare, pe care tineretea le întrece între două glume, la văpaia unui cântec de pe Crișuri. Alte greutăți erau mai anevoie de învins. Neînțelegerea, reaua voință, și indiferența, care e mai dureroasă decât toate. Dar, din an în an, de-alungul celor douăsprezece turnee cu care a brăzdat inima Ardealului, dl Zaharia Bârsan simțea cum se topește în jurul său ghița nepăsării, și cum un val de caldă simpatie, de real gust estetic, creștea mereu în jurul său.

Astăzi, dl Zaharia Bârsan e un norocos învingător. Răsbunătoarea furtună e vremei, pe care a presimțit-o și el în versuri inspirate, a schimbat fața multor lucruri. „Ceasul“ acela, îndelung așteptat, „a bătut“, iar graiul românesc și-a câștigat dreptul, atât de dârz tăgăduit până ieri, de a răsuna în dragă voie oriunde bate o inimă românească. În Clujul trufaș al stăpânilor de ieri, pe care dl Zaharia Bârsan era silit an de an să-l ocolească, Teatrul nostru Național și-a așezat un culcuș sigur, în care mușchetarul de odinioară își poate mângăia în liniște triumful.

După douăzeci și cinci de ani...

Liniștea nu însemnează însă întotdeauna odihnă. Sărbă'oritul de Duminecă seara nici n'o cere încă. Nici unul dintre noi nu va uita cu acest prilej că dl Zaharia Bârsan e poet, iar poeții nu îmbătrânesc niciodată. Ei sunt făcuți parcă anume ca să 'nșele vremea...

ALEXANDRU HODOȘ

Impresii de teatru din Ardeal

Cu trenul de 5 după amiază luăm drumul spre Ardeal. La stânga dealuri și munți pleșuvi, la dreapta Murășul, legănând jalea Ardealului spre Țara ungurească. Soarele coboară încet pe cerul bogat în iupiziri de arșiță. Ieșim din cuprinsul de case ale Rădnei, lăsăm în urmă cetatea Șoimușului, înfiptă pe un colț de stâncă, amenițând să se prăvălească peste noi, și ne furișăm în sus pe valea Murășului.

Vorbim de serbările dela Lipova și ne aducem aminte cu strângere de inimă de multe. Rădem cu poftă de unul, care ținând un discurs era gata-gata să confunde pe Constantin-cel-Mare cu Alexandru Macedon.

Amurgul se lasă pripit, și când ajungem la Ilia e seară de-abinele.

Iatreb pe un bătrân care era cu noi și care era membru la Societatea de Teatru, ce s'a mai hotărât la adunarea aceasta?

— Ce să se hotărască? — îmi răspunde bătrânul — ia, nimic, umblăm și noi de colo până colo, să zicem că facem ceva. S'au adunat vre-o câteva mii de coroane.

— Ei, tot e ceva! — îi răspund eu, mai mult ca să-l îndemn la vorbă.

— Ceva e, ce-i drept, dar nu e ce-ar trebui să fie! Noi vrem teatru, și în loc să căutăm să-l facem, ne pierdem în socoteli, în chibzuiri de ani de zile și în paragrafe.

— Cam așa!

— Așa e! Nu vezi dta? Până să luăm o hotărâre ne zădărnim de o sută de ori și învârtim un lucru pe șaptezeci de părți. Asta-i vreme pierdută, domnule! Nu se procedează așa, când e vorba să urnești căruța din loc...

Trenul scăpat la larg ne ducea în sbor, sguduindu-ne cu putere. Bătrânul continuă:

— „E un păcat al nostru! Și așa facem în toate, să nu crezi dta!... În toate! În loc să pornim singuri, așteptăm să ne împingă vremea dela spate. Toată lumea vrea teatru și noi nu! Că paragraful nostru zice... Și iac așa! N'avem puterea să pornim. Și știi de ce? Fiindcă suntem ca *melcul*; avem casă, și ce ne mai pasă de mergem ori stăm pe loc. Și noi am fost și suntem și vom fi niște melci, domnule, și asta o să fie nenorocirea noastră.

Melcul se trudește și el până își face căscioara, și apoi, tune și fulgere, nu-i mai pasă. Și-așa suntem noi! S'o știi dela mine!

— Bine, bine — zic eu — dar... dta ești puțin cam aspru în judecata dtale. Gândește-te, că ne lipsește cea dintâi condiție ca să putem porni... ne lipsește libertatea.

— Ei, domnule, nu-i asta... că nici melcul n'are aripi, dar... tot ar putea să meargă mai repede!

Ne apropiem de Deva. Se văd lumini în depărtare. Grupuri-grupuri, trec români tineri și bătrâni pe drumul de lângă calea ferată, strigându-se unli pe alții prin întuneric sau cântând.

Tovarășii moțâie în câte un colț al cupeului, mă uit la fețele lor obosite și la părul ce le flutură pe frunte, desmierdat de vântul furșat pe ferestre deschise a vagonului.

La Piski, bătrânul se dă jos și pornește spre restaurant. Se mă întoarce odată spre mine:

— „Așa tinere, niște melci suntem, să ții minte vorba mea!“ — și se pierde cu geamantanul lui printre călătorii cari dădeau unii peste alții.

* * *

Ajungem la Blaj după miezul nopții. O trăsură ne duce la hotelul „Univers“.

A doua zi, mă scol cam târziu și ies pe stradă. Eră ziua de întâi Septembrie, deschiderea școlilor. Un furnicar de lume: părinți cari își aduseră copiii la școlile cele vestite. O iau dela hotel la dreapta pe-o stradă strâmtă și prăfoasă și dau într'o piață mare pătrată. Aici eră mișcarea multă și în față la stânga un rând de case mari, cari îmi fac o impresie serioasă de școală. În rândul lor biserica impozantă, care veghiază cu evlavie peste tot cuprinsul. Aici și-a strigat Bărnufiu cel cumpănit la cuvânt acea vorbire memorabilă care a ținut dela 10 până la 3 după amiază. Aici au bătut inimile românilor și s'au înfrățit prin legătura de lacrimi cu dorul de libertate. Văd piatra din fața Casei Domnului, de pe care în acea sfântă primăvară a neamului nostru, tânărul întru cele sfinte, Papiu Ilarian, îmbrăcat în haine albe, a vorbit poporului cu vorbe de arhanghel. Văd școlile pe coridoarele cărora și-au purtat dragostea de neam alți bărbați iluștrii, cari au sfărtecat și-au spulberat negurile, ce apăsau greu pe poporul nostru uitat de D-zeu. Și în față tuturor inima mea îngenuche și se lasă furată de vremuri trecute.

Seara lume multă, de de-abia încap.

A doua zi suntem invitați în spațioasa sală de gimnastică, unde ne așteaptă toți școlarii Blajului. Declamăm „Dela Nistru pân' la Tisa“ și Satira a III de Eminescu. Doi elevi distinși declamă și ei poezii. A fost mai mult un dor al băieților de-a mă vedea. Nu știu cum îi voi fi mulțumit. Pe unul știu că l-am distrat grozav și are să mă țină minte. Eră un băiețel, îmbrăcat românește, care stătea înghesuit pe-o galerie, cu un picior trecut peste balustradă, cu gâtul întins și cu ochii

mari, și toată vremea cât am declamat a chichotit și-a petrecut. Ștrengarul!

Într'o zi ne-am dus pe Târnave în jos și toată după amiaza am petrecut-o într'o pădurice de pe malul turburei ape.

Seara, la reîntoarcere am trecut peste câmpul Libertății, eu aș zice al Nădejzii, căci numai cu nădejdea de libertate am rămas de atunci și până acuma. Era lună, și Târnava își arăta argintul apei până departe. Blajul dormia deasupra și tot cuprinsul era stăpânit de-o liniște nesfârșită. Stelele se desprindeau de sus și se stingeau în nemărginit. Și în mijlocul acestei tăceri, în fruntea unui loc de cucuruz răsărea rece și înegrită de ploi „piatra Libertății”, ce părea o ființă nedumerită.

* * *

Ajungem la Hațeg într'o după amiază înorată. Petrecem zile frumoase în societatea prietenilor Bontescu.

Într'o zi luăm o trăsură și pornim prin valea nespus de pitorească a Hațegului, spre Grădiște, spre Sarmiseghetuza cea frumoasă de altădată. Trecem peste drumul lui Traian, care taie valea de-a curmezișul. Departe se vede „Retezatul”, ca un gigant bătrân pleșuv, care par'că stăpânește valea cu niște ochi stinși de viforul veacurilor, și înaintam cu sufletul înfiorat pe locurile, pe cari Traian învingătorul își plimbă falnic calul său împărătesc.

— „Vezi claiă ceea de fân?” mă întreabă un prieten, arătându-mi cu mâna drept înainte. „Acolo e Grădiștea!”

Ce groaznică întorsătură a vremurilor! În locul bogăției de altădată, azi e un sat sărac cu casele mici acoperite cu paie și numai pietrele din cari țărani și-au făcut ziduri așezându le una peste alta, numai pietrele mai vorbesc de strălucirea vremurilor apuse. Și în mijlocul amfiteatrului din capul statului stă mândră claiă de fân plouat, la care se uită locurile și lojile de piatră, pe care au stat odată romanii îmbrăcați în toga cea falnică.

În fața acestor locuri te cuprinde o adâncă disperare și simți cum și-se clatină toată credința în trăinicia lumii acesteia.

A doua zi, reprezentația. Aminteam vremuri trecute, când trupe din România răsbăteau ținuturile acestea aducând zile de sărbătoare.

De aici plecăm spre Brașov, la serbările „Asociațiunii pentru cultura poporului român”. Aici toate lumea agitată. Erau zile mari, și veneau românii din toate părțile. Mulți treceau spre București, atrași de marea expoziție din capitala României.

Jucăm actul al V-lea din „Ovidiu”, cu costume dela Teatrul național din București și localizarea mea după Goldoni „Slugă la doi stăpâni”.

Cu această reprezentație încheiu cel dintâi turneu de teatru pornit într'o căruță simplă dela țară, făcut cu multe nopți nedormite și sfârșit cu ajutorul lui Dumnezeu după două luni de pibegie.

Pagini de altă dată

Pledând la Cameră, cu prilejul validării alegerii dela Reghin, cauza ingrată a partidului național din Ardeal, d. N. Iorga a desgropat din pulberea uitărei două pagini scrise la 1913 de d. Iuliu Maniu. Descoperirea neostenitului polihistor a făcut într'adevăr senzație. Nimenea nu știa despre acest al cincilea articol al fostului avocat dela Blaj. Noi înși-ne, cari suntem cu adevărat specialiști în această materie, nu cunoaștem de cât patru.

În presa honigmanilor din Capitală, documentul necunoscut a fost salutat cu o isbucnire furtunoasă de entuziasm. D. Iuliu Maniu, cu doisprezece ani în urmă, se declarase partizan al libertății naționale în cadrele Ungariei de atunci, eeeace, să recunoaștem, constituia un act de ne bună îndrăsneală din partea prudentului fost președinte al Consiliului dirigent.

Alții, însă, au îndrăznit mai mult. Reproducem mai jos câteva pagini de altădată, un articol scris de d. Octavian Goga în ziarul *Românul*, în vara anului 1913, îndată după mobilizarea României în Bulgaria. N'o facem pentru a ne creia astfel un titlu de glorie, de vreme ce eram într'o continuitate de acțiune, nici pentru a surprinde publicul cu o descoperire senzațională, căci credințele noastre de totdeauna sunt în deajuns de cunoscute. Dar, pentru că dl. Iuliu Maniu și-a republicat proza, cerând în schimb recunoștința patriei, am dori și noi, ca cetitorul să compare cele două articole, să măsoare unde se afirmă mai precis ideia unității naționale și de unde se degajează o notă mai limpede de profetie.

Iată articolul dlui Octavian Goga:

Z I L E M A R I

Trăim astăzi zile mari, al căror zbucium nu se poate coborî pe hârtie. În jurul nostru se desfășură evenimente neprevăzute, se agită simțiminte nouă, reasc visuri cari dormitau în umbră. Reînvie par'că vremurile legendare cu cântece și virtuți bătrânești, când sufletul unui

neam își răscotește toate adâncimile lui. Dela un capăt la altul trece deasupra poporului românesc un fior care stăpânește inimile și le unește în aceeași palpitare.

* * *

Acum când dorobanții au trecut Dunărea și armata română se avântă vijelioasă dealungul câmpiilor bulgare, în aceste clipe de izbucnire măreață a atâtor nebănuite forțe latente, cu greu ne poate cere cineva o cumpănire liniștită a întâmplărilor, o înfățișare calmă a situațiunei. Nu e vremea de judecăți acum, când volbura inimilor arde în vâlvății de foc. Nu vom face deci nici o profeție politică, nu vom căută să privim după culisele diplomatice. Nu ne vom întrebă, dacă trufia bulgară va fi îngenunchiată cu o zi mai curând ori mai târziu, dacă hotarul României va fi împins mai departe dealungul Mării Negre și Regatul își va creă o stare de supremație definitivă asupra peninsulei străbătute în lung și lat de regimentele de roșiori. România își are oamenii ei chibzuiți cari știu și să îndrume și să judece. Maturitatea lor de gândire a dat destule probe și noi nu avem nici un cuvânt să ne îndoim și în viitor ca și până acum, că interesele țarei vor fi păzite cu aceeași înțelepciune.

Pe noi ne robește astăzi un sentiment cu mult mai puternic. E conșt ința propriilor puteri, renăscută în aceste clipe. Este un botez nou al credinței noastre care se săvârșește astăzi, un neasemănat impuls moral, o nouă garanție de încredere în viitor. Neamul care la cea dintâiu chemare a tresărit și a ascultat glasul datoriei are vigoare și îndrăzneală, are avânt și furtună în suflet. O jumătate de milion de soldați cari se ridică de pe la vetrele lor țărănești, ca într'o săptămână să treacă Dunărea, sunt un simbol al energiei naționale. *Deasupra miilor de baionete cari strălucesc în drum spre Sofia se abate astăzi visul de mărire al unui neam întreg.*

După zile de frământări mici, după clipe de oboseală în cari ne încerca senzația unui declin, azi ne-a fost dat să vedem acest mare praznic al puterii românești, acest *preludiu mișcător al unui cântec de biruință.*

Urmeze deacum înainte ce va vrea Dumnezeu și destinul istoriei noastre. Noi ne-am recâștigat puterea de *credință și tăria așteptării. Ne dăm astăzi mai bine seama ca oricând, că un astfel de popor, înzestrat în așa măsură cu simțul datoriei și al jertferei de sine, va ști înțelege la orice chemare misiunea ce va avea de împlinit. Aceasta e cea mai mare izbândă.*

Nu serbăm deci astăzi numai un prilej de nouă întărire a Regatului român, ci sărbătoarea sufletului românesc de pretutindeni.

Nu sunt destul de înalți munții, nici destul de dese străjile, ca să poată opri fiorul care trece acum dela frate la frate. Din orice petec de pământ unde se aude graiul traco-romanice, din toate căsuțele albe semănate prin văi ori pe la poala munților, se ridică câte o particică de suflet și sboară să se unească cu viforul care se abate din veac să cutremure conștiința aceluiaș neam și să-și asvârle marile adevăruri în cumpăna istoriei universale.

Nu numai dorobanții regelui Carol au trecut Dunărea, ea a fost trecută de întreg sufletul românesc. Suntem și noi acolo, noi milioanele acestui pământ, care cunoaște și sângele și lacrimile noastre. Ne-am uitat pe o clipă încătușarea de veacuri, ca să alergăm cu toate fibrele unei simțiri răscolite pe urmele oștirii românești.

E vremea deci tocmai potrivită pentru cei orbiți de dușmănie, ca să ne lovească acum. Insufletirea noastră e mai mare ca suferința ce îndurăm. Pot în dragă voie să își cheltuiască întreagă ura sufletele mici, cari nu înțeleg că răbdarea unui popor are hotar.

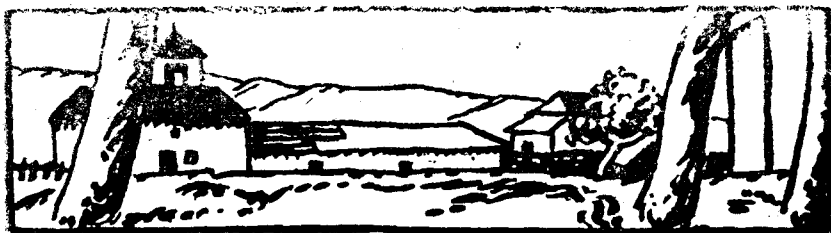
Voi toți deci, soli întârziți ai unei asupriri milenare, dela ministru până la jandarmi, loviți acum! Sunteți la largul vostru: aruncați-ne preoții în închisori, smulgeți tricoulul din cosițele fetelor dela horă, închideți școalele și bisericile și faceți să se reverse întreg puhoiul de patimi urâte cu cari ne amărăți traiul. Aveți toată puterea și noi vă îndurăm totul, fiindcă suntem cu toții duși deacasă. Suntem astăzi în drum spre Sofia: *ariergarda oștilor regelui Carol*.

Un lucru însă trebuie să știe: din acest drum, avem să ne întorcem iarăși acasă, aici unde am suferit și am murit și am visat. Avem să ne întorcem mai tari, mai îndrăzneți, mai încrezători decât am plecat.

Vom aduce cu noi ceva din fiorul acestei pribegii, accente răzlețe din strigarea de triumf a cetelor dornice de luptă și vom aduce mai ales *conștiința că sufletul românesc de pretutindeni are puterea de a se uni într'un singur lagăr, — ori și unde ar fi el, — atunci când bate ceasul și răsună goarna de chemare*.

De această credință a noastră se frânge astăzi orice lovitură.

OCTAVIAN GOGA

Pilula Pink a unei generații: N. Iorga

Prefer o strofă de Eminescu întregii opere literare a dlui Iorga.

Octavian Goga.

Ca Pic de la Mirandole, știe tot ce se poate ști, și încă ceva.

Nu există zi, nu există ceas, nu există clipă, în care numele său să nu fie pomenit.

N. Iorga istoric, N. Iorga orator, N. Iorga ziarist, N. Iorga donator (și vice-versa), N. Iorga franco-fil sau fob (după dispoziții), N. Iorga germano- (tot așa), N. Iorga semito- (idem), N. Iorga viitor ministru, N. Iorga fost deputat, N. Iorga mim, N. Iorga alpinist, N. Iorga agent (sau factor) cultural, N. Iorga om politic, N. Iorga om pur și simplu sau încă N. Iorga intim, în fine: N. Iorga.

Nu există fapt, nu există fenomen, nu există întâmplare, nu există chestiune, nu există problem, în fața căruia dl Iorga să nu răsară ca împins de resort.

N. Iorga și războiul, N. Iorga și pacea, N. Iorga și valuta (mai ales), N. Iorga și inscripțiile de la Curtea de Argeș (ghinion!), N. Iorga și Universitatea, N. Iorga și Academia, N. Iorga și Europa, N. Iorga și planeta Marte, N. Iorga și Universul (literar), N. Iorga și Teoria Cunoașterii, N. Iorga și musca columbacă, N. Iorga și cărarea la ceafă, N. Iorga și Ceahlăul, etc., etc., etc.

* * *

De mic copil, profesorii, bunicii și părinții ne-au deprins a vedea în acest bărbat ceva *kolossal*.

În școală ne-am trudit ochii pe frazele lui mari cât un ev și asimetrice ca o brișcă din Pașcani.

Student, am auzit numele lui cântat pe patru voci, de la Nisa până la Tisa, de la Sorbonna la Vălenii de munte.

De douăzeci și mai bine de ani, refrenul revine obsedant și neîntrerupt, repetat parcă de mii de demoni invizibili și perversi într-o sală cu milioane de ecouri:

N. Iorga, N. Iorga, N. Iorga, N. Iorga!

Pe afișe, în jurnale, pe ziduri părăsite, pe bănci, la bănci, în sus, în jos, la dreapta, la stânga, înainte, înapoi: N. Iorga.

Domnul N. Iorga a spus că toți francofili nu s' decît niște secături entuziaste. Ura!

Domnul N. Iorga a spus că numai francfilii au dat dovadă de patriotism, simț politic și experiență istorică.

Ura! Ura!

Domnul N. Iorga a scris că *jidanii* sunt inasimilabili.

Ura!

Domnul N. Iorga a scris că *evreii* s'au asimilat.

Ura! Ura!

Domnul N. Iorga a spus că broasca zboară.

Ha! ha!

Francezii numesc aceasta *une scie*. Până la apariția d-lui N. Iorga limba românească n'a simțt nevoia unui cuvânt similar, de aceea el nu există încă. Orice înfățișare va lua el însă, istoricul lui va fi inseparabil legat de numele marelui nostru istoric.

*Un éléphant, ça pèse, ça pèse,
Un éléphant, ça pèse énormément.
Deux éléphants, ça pèse ça pèse,
Deux éléphants, ça pèse énormément,
Trois éléphants etc.*

Pe românește va fi:

*Un mic iorghist țipa cu nverșunare:
Domnul Iorga-i mare, domnul Iorga-i mare,
Domnul Iorga-i mare cât un elefant.
Doi mici iorghști etc.*

* * *

Dar de asta nu-i vinovat exclusiv domnia sa.

Dovedind, din școală, pe lângă o memorie fabuloasă, excepționale aptitudini pentru învățătură, elevul N. Iorga a stârnit în juru-i o prea justificată admirațiune. Când, mai târziu, terminându-și studiile strălucite, a continuat (*à sa manière*), să se instruiască, pe vremea când la noi în țară, profesorul, inginerul sau medicul, într'un cuvânt intelectualul, își mărginea îndeobște curiozitatea și chiar idealul în obținerea diplomei, desigur d-l N. Iorga a reprezentat o rarisimă excepție. Cu toate acestea d-sa nu se poate plânge de nenoroc. Faima i-a mers fulgerător. Toți îl revendicau ca pe-o fală a neamului. A fost pilula Pink a generației sale. Apăsat din toat părțile de cea mai sgomotoasă popularitate a ieșit la suprafață cu ușurință, ca o coloană de pastă de dinți dintr'un tub sub presiune. Entuz'asmul mulțimei l'a modelat semi-zeu. D-sa s'a simțit bine ca atare. Acesta e punctul de plecare al tuturor eroilor.

A existat un fetișism N. Iorga. *A existat...*

Cu posedajii, nu se putea vorbi. Puteai să le demonstrezi negru pe alb, sau alb pe negru, că dl. Iorga e supus și el ca toți oamenii păcatelor și mizeriilor omenești, că strănută pe nas și pășește pe talpă, că doarme, că mănâncă, în sfârșit că i se întâmplă să se contrazică, și că uneori susține inexactități, că nu are de ex. un dram de talent literar, nici pic de spirit critic. Inutil. Ei râdeau disprețuitori și-ți răspundeau stereotip:

„Te pui cu dl Iorga?”

Dacă dlui Iorga i-ar fi venit fantezia să dea reprezentajii de dans ei l'ar fi comparat cu Nijinski sau cu Napierkowska, dacă ar fi pictat, cu Leonardo, dacă ar fi spus cuplete, cu Nitta-Jo. Căci nu există activitate omenească în care dl Iorga să nu exceleze, de la jocul de șah la pirogravură, obținând așa cum a obținut din școala primară până la Academie, primele I.

Dacă mai adăugăm la toate acestea un anturaj adulteriu, care se extazia sau simula extazul, în fațe unor gesturi de la care prietenii sinceri l'ar fi oprit, miracolul se explică bine. Astăzi domnul Iorga se află în situația dificilă și mai presus de toate jenantă de a-și putea îngădui orice. Domnia sa o și face. Pentru mințile în funcțiune aceasta nu vine în avantajul d-sale.

Domnul N. Iorga afirmase că Ucraina nu există.

Revista „Viața Românească” a dovedit că ea există. Domnul Iorga a pus capăt polemicii, adresându-se colaboratorilor „infamei reviste ieșene” cu vorbele: „Sunteți obraznici!”

Recent, dl Octavian Goga amintește în Camera deputaților faptul notoriu că dl Iorga figurează în bilanțul băncii Blank. Camera râde. Domnul Iorga soluționează situația apostrofând întreaga adunare: „Să vă fie rușine!”

Domnul N. Iorga informează un ziar francez (Nouvelles littéraires), despre România arătând că dl Brătescu-Voinești e cel mai mare romancier al țării.

Dacă eminentul nuvelist n'a scris până în prezent romane, aceasta e desigur o necuviință față de dl Iorga.

Quousque tandem?

E incontestabil, că în viața publică dl Iorga reprezintă, ca să întrebuițăm o locuție trivială, un temperament. Pe jăratecul cotidianității, dsa clocotește ca apa în samovar. Ne-am entuziasmat cu dsa, când în adevăr inspirat și mare, cu ochii în tavan și umărul stâng în spre sud-vest, a isbutit să ridice spre culmi amețitoare nivelul unei Camere demoralizate, în anul de bejenie 1917.

Dar dl Iorga face, vai, politică

Nu vom comite imprudența, să ne amestecăm în cercetările dsale istorice. Știm că admiratorii cei mai avizați așteaptă cu gura de mai înainte cascătă, fructul răscopt al maturității științifice, marea operă de sinteză, pe care din suflet i-o dorim formidabilă, și despre ale cărei idei centrale să putem discuta serios cum pot fi discutate astăzi de pildă ideile lui A. D. Xenopol.

Nu vom avea nici cruzimea să-i analizăm capriciile politice, cu toate că am fost secătură entuziastă, și că prin urmare simț politic avem. Evenimentele și-au luat de mulțișor sarcina să-l izoleze în ceară ca pe-un guzgan mort în stup.

Dar dl Iorga face, vai, literatură.

Producția și critica literară (dsa se amuză cu ambele) își au obârșia, una în puternice simțăminte, cealaltă în atente cercetări, ambele în reflecție și meditațiune, în reculegere. Dl Iorga nu e un contemplativ. Am da un premiu aceluia care ne-ar putea indica ora când dl Iorga gândește. Nu are timp. E un om de acțiune, mai bine zis de trepidație, tip eminent motor. Capacitatea și conținutul comprehensiunii sale artistice nu poate fi simbolizat decât de tărăcuță. După dejun, când nu are musafiri sau vre-o redingotă de cercat, dsa, în loc să se liniștească, ia creionul și se pronunță instantaneu asupra literaturii. În privința aceasta e mai prejos de inimicul dsale de altădată, dl M. Dragomirescu. Nu are nici candoarea, nici bonomia acestuia. Domnul Dragomirescu nu pricepe nimic și nu convinge pe nimeni: e amuzant. Dl Iorga pricepe greșit și convinge destul: e primejdios.

Despre creațiunile dsale în literatură e de prisos să discutăm. Se știe că între o conferință și o vizită electorală dl Iorga „compune o poezie“. Intre două feluri de mâncare înseamnă pe șervet o cugetare pentru „Neamul Românească“. Intre două stații de cale ferată scrie un act de teatru. Piesele dsale s'ar putea socoti pe gări. Numere-le alții. Privite sub specia eternității ele apar construite prin învățături cu bastonul în aer. Sub unghiul actualității imediate, comenteeze-le cronicarii specializați.

În noi înșine, suntem convinși că dacă într'o clipită de luciditate auto-critică, dl Iorga s'ar putea sustrage halucinantului narcotic al gloriei și ar privi în urmă ce-a făcut, inteligent și impulsiv cum e, nu ne îndoim că ar da cu tunul în partizanii politici care i-au aplaudat piesele și ar gătui recenzenții care laudându-i literatura i-au pregătit pieirea. De aceea, ca drept credincios al acestei oropsite îndeletniciri omenești, și ca nevrednic, slujitor al ei, din amvonul conștiinței noastre împărtășite din harul vornicului Neculce și logofătului Miron, din amvonul conștiinței noastre în care mai plutește duhul sfânt al lui Eminescu, Creangă, Caragiale și Coșbuc, din amvonul conștiinței noastre spre care se ridică fum de hârtie arsă din jertfa derizorie a dlui N. Iorga, spre mântuirea sufletului său și rătatit spre fertarea păcatelor sale, adevăr zic vouă fraților:

Afară din templu! Îndepărtați păgânul! Afară, afară...

AL. O. TEODOREANU

Țara titlurilor

Generația noastră nu se poate plânge că n'a avut parte de mari și variate evenimente. Oameni, cari încă n'au depășit pragul celei de a doua jumătăți a vieții, se pot mândri că au trăit sub domnia a trei împărați, au învățat geografia universală umblând pe fronturile intercontinentale și ocolinî lumea, pentru a se repatria din țările îndepărtate de pe unde i-au aruncat capriciile marelui războiu.

Cu toată această formidabilă năvală de evenimente care s'a abătut asupra noastră, mentalitatea moștenită n'a suferit nici-o eclipsă. La sfârșitul acestui exod fizic, ființa noastră spirituală nu s'a îmbogățit totdeauna cu o nouă zestre. Slujim sub al treilea împărat, dar spiritul nostru nu s'a putut descătușa cu totul de urmele trecutului. Modul nostru de gândire rătăcește și acum pe cărări strâmbe și strâmte, fără să se ceară la drumul mare, deschis, acolo unde calea este dreaptă și cu spor. Un duh clandestin ne abate privirea minții tot înspre câmpii sterpe, acolo unde ogorul nu aduce nici-o roadă binecuvântată. Un zeu nevăzut, zeul culturii străine, se bucură și acum de mare trecere în mijlocul nostru. Deci, adesea vedem lucrurile sub o optică falsă, așa cum nu e normal să fie în fața unui orizont care se scaldă în cea mai splendidă lumină.

* * *

În amintirea noastră trăiește încă vie icoana unei vieți care nu a apus cu desăvârșire. Această viață a fost mai palpabilă în primele zile ale eliberării, când se manifesta și deschis, pentru ca mai târziu să se restrângeze în lumea noastră launtrică, de unde n'am făcut încă nici un efort mai remarcabil ca să o alungăm. Ne aducem cu toții aminte de atmosfera în care au încolțit cele dintâi începuturi de viață românească în Ardeal. Fiecare slujbă conferită de guvernul provincial al acestei țărișoare, pe lângă atribuțiuni legale, mai avea și alte titluri moștenite. Până la clasa cutare erai „spectabile“, de aci încolo „măria ta“, iar dela clasa a cincea de salarizare „ilustritate“, pentru a sfârși

la „exelență“. Totul înlocmai cum era mai demult. Pe ușile tuturor birourilor, cărțile de vizită ale funcționarilor indicau și calitatea de „primpretor onorific“, de „consilier ministerial“, sau „consilier aulic, onorific, veritabil ori secret“.

Pentru a fi încărcat cu aceste podoabe, și se cereau două calități fundamentale: vârstă respectabilă și titlul de doctor. Cine avea marea însușire personală de a fi atins măcar patruzeci de ani de viață și era doctor, acelaia îi surâdea perspectiva celei mai frumoase carieri. Iar cine nu dispunea nici de una nici de alta, acela a apucat numai decât calea Dobriținului, de unde, pe vremea ocupației românești, în nu mai mult de două-trei săptămâni se putea întoarce cu doctorate *quantum satis*, așteptând cu o emoționantă nerăbdare împlinirea și celei de a doua condițiune, de vârstă. Toată forfoteala unei întregi provincii se mișca între pereții înguști ai unei lumi ireale, false, care, dacă în trecut ni s'a impus, nu mai era permis să ne orbească acum.

Astfel, pe solul curățit de plantații străine, tendința noastră nu a fost să dăm viață unor organisme noi, proprii firii și misiunii noastre, ci ne-am luat ingrata sarcină de a-l replanta tot cu vietăți exotice, aduse de pe alte meleaguri.

Urmărilor orizontului strămt în care ne-am mișcat s'au văzut. După câteva luni de beatitudini nedefinite, fericiți „primpretori onorifici“, dimpreună cu mai marii lor „consilierii ministeriali și aulici“, ca la un ordin circular și-au părăsit podoabele. Dacă această dezertțiune ar fi însemnat și trezire la conștiință în toate direcțiile, n'am avea ce regreta. Conștiința aceasta s'a oprit însă la jumătatea drumului. A fost întregă în ce privește viața materială, și a continuat să lase nelămurită pe aceea spirituală, ținând pe loc generația formată pe ziua 1 Decembrie 1918. Subt raport cultural, această generație nu și-a ales un alt ideal, alte exigențe. În Ardeal se crede, în adevăr, că suprema pre-gătire culturală consistă în paragrafele de legi, închegate din frământarea și structura socială a Ungariei de acum cincizeci-o sută de ani, și că acelora, cari au pătruns spiritul lor, li se va deschide oricând Pantheonul. Aceasta nu este numai părerea oamenilor laici, ci a însăși factorilor noștri culturali oficiali.

* * *

Am putea aduce nenumărate exemple pentru a caracteriza și combate o mentalitate falsă și păgubitoare intereselor noastre superioare de stat. Deocamdată însă, ne vom mulțumi să atragem luarea aminte asupra răului, pentruca să putem arunca o privire în ograda vecinilor noștri, a căror gospodărie națională a pornit în condițiuni analoge cu ale noastre.

Nu pentru întâia oră ne simțim îndemnați să medităm asupra unor măsuri ceva mai chibzuite și mai conștiente ale vecinilor noștri. Mi-aduc aminte de cea dintâi dispoziție luată de guvernul iugoslav, prin care a oprit cu desăvârșire orice import cultural din Ungaria, anulând fără considerații toate diplomele de doctor în drept, câștigate la vreuna din

universitățile maghiare, după data unirii. Iar când tineretul, neisprăvit încă, a cerut atenuarea acestei rigori, a primit răspunsul că noua țară se mulțumește cu titlurile ce se pot câștiga în țară, invitând tot odată pe cei interesați la un curs gratuit de literatură și istorie sârbească la Belgrad. Prin urmare, cercurile oficiale sârbești prețuiau mai mult un curs de istorie națională decât cunoașterea, în gradul de doctor, a legilor maghiare.

Orientarea aceasta forțată a stârnit, firește, agitate frământări și acolo. Dar energia plasată în direcție sănătoasă și-a tăiat drum, și vecinii noștri s'au lecut de-atunci de boala titlurilor și s'au desbrăcat de mentalitatea străină. Viața noului stat a fost organizată nu pe puterea paragrafelor, ci pe o cunoaștere măcar relativă a trecutului național. Intrați odată în această ogașă firească, evoluția va continua să șteargă zi de zi, mai întâi din suflete, amintirea și oftatul după formele cari au fost și nu mai pot să fie, până când, într-o zi, va dispărea cu desăvârșire orice urmă de străinism.

* * *

Cunoscând această stare avansată din vecini, mă gândesc cu un sentiment de sinceră compătimire la generația respectivă din Ardeal, care nu a putut face nici un pas în afară de raza orizontului strămt și nebulos de eri, și invidiez din toată inima pe foștii mei colegi sârbi cu cari am pornit laolaltă pe drumul vieții, acum un sfert de veac. În vreme ce noi continuăm să alergăm după himere, ei au început o viață proprie, a lor. Nouă ni se cere cunoașterea, fără doar și poate chiar cu prețul tinereții, a tripartitului Werböcsy, în vreme ce prietenii mei dela Novisad și-au concentrat toată energia și tot entuziasmul spre țărâmurile mai vrednice de lucrat. Inarmați fiind cu mai puține paragrafe, ei au fost puși de-o stăpânire conștientă din prima zi în contact cu cultura națională. Ei sunt acum cetățeni utili mulțumiți, neavând nici un motiv să se plângă că „licențiatul“ dela Belgrad a luat locul vreunuia, pentru că nimănuia nu i s'au cerut titluri mai mari. Că o fi mai jos fundamentul pe care își vor ridica ei templul lor național, se prea poate. Un lucru însă e cert: Mai ușor clădești pe o bază inferioară, decât pe una amețitor de înaltă, și nepotrivită scopurilor noastre. Acolo, viața națională își desface larg și cuprinzător aripile sale și duhul legendelor lui Kralevici Marko încheagă văzând cu ochii mentalitatea unitară a poporului sârb.

Ce păcat, dar mai ales ce primejdie, că la noi, în țara doctorilor, nu este și nu poate fi în curând la fel !.

P. NEMOIANU

Cum l-am lăudat pe dl N. Iorga

— Câteva documente compromițătoare —

Era acum trei săptămâni, la Cameră, cu prilejul validării alegerii dela Răghin. Dl Octavian Goga se pregătea să arate ceace credea altădată dl N. Iorga despre actualii conducători ai partidului național. Și nu într'un articol de zece rânduri din *Neamul Românesc*, ci într'o carte de istorie, de trei sute de pagini. Simțind primejdia, dl N. Iorga a căutat să producă puțină confuzie. A urmat acest scurt dialog:

Dl Octavian Goga. — Mă bucur de prezența dlui Iorga, fiindcă vreau să-i reamintesc o apreciere pe care o făcea într'o carte, apărută înainte cu zece ani, asupra istoriei Ardealului.

Dl Nicolae Iorga — S'adaugi și toate paginile în care m'ai lăudat și toate paginile în care m'ai înjurat, pe rând.

Dl Octavian Goga. — Domnule Iorga, nu-mi aduc aminte să se găsească pagini în care v'am lăudat.

Dl N. Iorga. — Crezi? Zău? Faci o broșură întreagă.

Nu putem proroci, dacă fecundul dramaturg va scoate de sub tipar, pe cheltuiala vreunui generos institut de bancă, broșura făgăduită. În așteptare, începem noi... Deci, vom reproduce mai jos câteva pasagi dintr'un lung articol publicat de dl Octavian Goga în ziarul *Lupta* din Budapesta, la 25 Decembrie 1909, pentru a dovedi precis în fața opiniei noastre publice, cu documente senzaționale, felul în care l'am lăudat noi pe dl N. Iorga.

Iată acum elogiile:

...„Purcezând din citirea pripită a ziarelor noastre și din cunoașterea de oameni și lucruri pe care ți-o pot da două luni de aruncături în tren și în trăsură pe cea mai mare parte din cuprinsul Ardealului, dl Iorga s'a improvizat în judecătorul tuturor nevoilor noastre“...

...„Se înțelege, nu te-aiștepți la afirmări documentate, ori la sfiala

distinsă a oamenilor cu scrupule de dreptate. Nu aceste însușiri sunt apanajul firilor vulgare și dl Iorga e plămădit din alt aluat. Suflet lipsit de liniștea senină a creațiunii, împins de neastâmpărul unei iritabile structuri nervoase, impresionabil ca un poet decadent, capricios ca o fată bătrână, majestatic ca un hidalgo, crunt ca un sultan enervat, vanitos ca un palicar, dl Iorga e în orice moment gata să scrie. O pagină din revista dela Văleni îți dă oglinda acestor însușiri. Cu laconismul unui suveran se spun aici sentințe categorice, se spală și se absolvă păcate, se încheie și se desfac prietenii, se turtesc cu două vorbe cărți muncite cu anii, și se aruncă cu o ușurință copilărească insulte și bănueli. Toate aceste cu o repeziciune enervantă ca imaginile unui caleidoscop stricat“.

... „Revista *Neamul românesc* seamănă de ani de zile în Ardeal, amărăciune și descurajare. Cărturarii noștri cari nici când n'au trecut granița dela Predeal sunt aduși prin paginile dlui Iorga de trei ori pe săptămână în fața unui tablou straniu. Li se înfișază o țară putredă din temelie, în frunte cu un rege izolat de durerile ei, cu o regină al cărui sentimentalism bolnav alintă doar ovrei la „Vatra luminoasă“, cu niște politiciani perfizi și lacomi, cari trag cu pușca în țărani și despoaie văduvele, o țară cu toate așezămintele ei făurite din îndemnul unui egoism mârșav, o țară ridicolă, o țară pe povârnișul căderii, pe ale cărei ruine plânge și blastămă un singur om cu mâinile curate, un singur suflet alb ca zăpada, dl N. Iorga.“

... „Vă puteți închipui sufletul ardeleanului săcâit întreagă viața lui de mizerii cu toate organele statului, omorât în toate zilele lui, trăit în mângăierea că fericirea unui neam nu se poate întemeia decât ocrotindu-se însuși, că măcar dincolo de munți trăesc frații lui în bunătățile libertății, — închipuiți-vă sufletul acestui om, pe urma unei cetanii din blestemele profetului dela Văleni“.

... „Politicianul înăcrit, omul pătimaș și pripit, să nu ne povățuiască, fiindcă cu sfatul în trebile noastre ne încurcă, iar cu veștile de dincolo ne descurajază.“

Acest articol a fost scris pe vremea când dl N. Iorga încerca să se rostească, pentru întâia oară, asupra trebilor din Ardeal. Cu aceeași enervare, cu aceeași grabă și cu aceeași vanitate cași astăzi, încurcând lucrurile și zăpăcind pe oameni. Istoricii, ca și istoria, prin urmare, se repetă. Siliți de împrejurări, ne repetăm și noi. Aprecierile de astăzi nu sunt decât aprecierile de ieri, D. N. Iorga poate să tipărească broșura.

Dar, venind vorba de laude și înjurături, impresionabilul apostol dela Văleni, ar putea să adauge și altele. Cum l-am lăudat noi, adversarii săi de acum, ați văzut. Ar fi interesant, poate, să se strângă și alte mostre, arătându-se cum l'au lăudat pe d. N. Iorga tovarășii dumisale de astăzi.

De pildă, d. Argetoianu ...

„ȚARA NOASTRĂ“

Săptămâna politică

Ecourile alegerii dela Reghin

Prelungitele vacanțe parlamentare, cu ale lor ademenitoare zile de odihnă, sunt de obicei un gol comod, înăuntrul căruia preocupările politice se domolesc până la absență. Un lung șir de vagoane ministeriale se risipește în diferite puncte ale țării. Interpelările pleacă și ele în concediu. Astfel, d. Ion I. C. Brătianu se retrage liniștit la Florica, iar d. Șt. Cicio-Pop pleacă la Chelmac, ca să-și repare coardecile vocale...

În mod excepțional, gazetele dela noi n'au prea resimțit, de data aceasta, neplăcerea profesională a lipsei de subiecte. Ecourile alegerii dela Reghin au turburat fără întrerupere tradiționalul armistițiu creștinesc al Sărbătorilor. Fierberea nu s'a potolit nici acum, și nu ne-am mira, dacă ea ar izbucni cu o nouă furie, de-odată cu redeschiderea Camerei. D. Iuliu Maniu ține foarte mult să se explice, prin mijlocirea altora, iar d. Albert Honigman persistă să ne înjure, cu propriile sale condeie. Din această dublă necesitate sentimentală, de-alungul răbdătoarelor coloane de tipar, a curs în săptămânile din urmă un potop de cerneală și un potop de venin. Niciodată n'am văzut năpustindu-se asupra pașnicilor noștri cetitori de ziare atâta gălăgie mincinoasă și atâtea strigăte stridente de răspântie. Încă odată, cunoscuta presă din strada Sărindar, democrată în măsura în care nădăjduște să zăpăcească lumea și independentă în limita câștigului de pe teighea, și-a dat pe față toate micile ei slăbiciuni. Printr'un regretabil defect din naștere, anonimele tipărituri pășesc totdeauna alături cu sentimentul public. Așa s'a întâmplat și cu alegerea dela Reghin. Cine a asistat la cele două ședințe ale Camerei, dela 7 și 8 Aprilie trecut, și s'a priceput să descifreze atmosfera politică în mijlocul căreia s'a desfășurat vijelioasa răfuială, cine a avut, apoi, prilejul să constate neobișnuitul interes pe care l-a răscolit pretutindeni acest epilog al unei vechi neînțelegeri, și a simțit direcția în spre care se îndrepta simplita unanimă a întregii opinii publice românești, ar avea dreptul să rămână oarecum uimit, văzând cum cea mai mare parte din ziarele bucureștene, menite să oglindească măcar dispoziția sufletească a cetățenilor

Capitalei, nu numai că n'a făcut acest lucru, dar s'a așezat ostentativ la polul opus, ocrotind tocmai pe aceia care ieșiseră din luptă unanim ostracizați.

D. Iuliu Maniu s'a mulțumit cu această satisfacție, — și cu apărarea dlui N. Iorga. În ceea ce privește ajutorul dlui Albert Honigman, nimeni nu se mai îndoiește astăzi de valoarea lui morală. Cât despre fecundul dramaturg dela Vălenii de Munte, recunoștința ce i se arată se întemeiază pe o iluzie. Partidul național crede că a fost scăpat dela o moarte sigură, în urma intervenției miraculosului colac de salvare cu barbă. E o eroare. Dar, chiar dacă ar fi așa, consolarea e cam slabă. Faptul, că te-a scăpat dela înec un barcagiu doritor de bacșiș, nu dovedește de fel că ești un bun înotător...

Minunea electorală dela Ciuc

Tot în această vacanță parlamentară, guvernul a reușit să facă și minunea electorală dela Ciuc. Într'un județ, în care partidul liberal n'are nicio organizație, și unde populația ungurească e în mare majoritate, fostul prefect dl Iuliu Florea a izbutit să înfrângă cu o majoritate zdrobitoare de voturi pe candidatul partidului maghiar, dl E. Gyárfás. Până aci, faptul ar putea fi interpretat în favoarea fericitului ales, care s'a priceput să aducă argumente atât de convingătoare în fața alegătorilor secui, încât aceștia au renunțat să mai voteze pe propriul lor candidat. Suntem siguri, că se vor găsi mulți, cari să salute cu satisfacție acest rezultat, din punct de vedere național. Unele amănunte ciudate ale alegerii ne-au pus însă pe gânduri. Așa de pildă, ni-se afirmă că au ieșit la numărătoarea voturilor ceva mai multe buletine decât fusese numărul alegătorilor, și că, printr'o suspectă coincidență, acolo unde urnele au putut fi păzite peste noapte de oamenii de încredere ai dlui Gyárfás, candidatul partidului liberal n'a întrunit decât șapte, opt, până la zece voturi.

Sau, ca să vorbim mai lămurit, ni-se spune că urnele au fost furate. Noi, bineînțeles, nefiind la fața locului, nu știm nimic. Cel mult, dacă regretăm, că nu s'a urmat exemplul dela Reghin, unde alegerea a ținut o singură zi, continuându-se fără întrerupere. Cel mult, dacă ne pare rău, că la Ciuc s'au dat două ordine ministeriale, care s'au bătut cap în cap. (Alegere fără bătaie, se pare că nu se poate). Într'o parte urnele au fost supravegheate de jandarmi, în altă parte de alegători. Unde au făcut straje jandarmii, dl Iuliu Florea a avut un număr înspăimântător de voturi...

În orice caz, nu s'a făcut un serviciu prin această tulburare a lumei maghiare din Ardeal. Nu bănuim ce noutăți va spune în Senat fostul prefect al Ciucului. Suntem convinși, însă, că prin prezența dlui Gyárfás, pe care-l cunoaștem ca pe un element pașnic și civilizât, și ca pe unul din rarii maghiari împrieteniți cu cultura românească, problema minoritară ar fi avut un exponent folositor pentru toți.

În momentul când vom avea o icoană reală a întâmplărilor dela această alegere, s'ar putea întâmpla să revenim.

Alegerea lui Hindenburg

Cu paisprezece milioane de glasuri, întrecând cu aproape un milion pe candidatul republican Marx, feldmareşalul Hindenburg a fost ales preşedinte al Reich ului german. Nu e nevoie să lămurim pentru nimeni care e tâlcul politic al acestei biruinţe plebiscitare. S'a făcut dovada, în chipul cel mai elocvent cu putinţă, că Germania, dela un capăt la celalalt al ei, e străbătută de duhul naţionalist, de ideia revanşei şi de visurile monarhice.

Toate ideile internaţionaliste, răspândite de atâţia agenţi interesaţi, cari îşi au culcuşul lor şi în gazetele zise româneşti, primesc în chipul acesta o desmiţire categorică. Impresia va fi formidabilă, pre-tutindenea, şi noua alegere va avea o repercusiune hotărâtoare în toate statele europene. Probabil că Franţa, care rămâne ţara cea mai susceptibilă faţă de evenimentele din Germania, şi cea mai disciplinată când e vorba de a reacţiona în materie de sentiment naţional, se va resimţi cea dintâi de pe urma proaspetei desveliri a sufletului german. Pentru noi, Hindenburg apare aşa cum a fost şi cum îl cunoaştem, reprezentând, cu mâna pe sabie, spiritul imperialist teuton şi reînvierea planurilor de expansiune germană. Este un *memento* pentru toţi cei cari nu sgâriem hârtia numai de dragul unor necesităţi profesionale, mai gras ori mai anemic retribuite. Din tot ceace s'a petrecut în Germania se desprinde îndemnul precis de a păstra o orientare strict naţională şi de a ne concentra toate puterile pentru apărarea unei vieţi de stat, care poate fi primejduită în orice moment. Alegerea lui Hindenburg s'ar părea că vine să ne anunţe preludiul unei noi furtuni.

Tocmai în aceste clipe, Franţa prezintă din întâmplare unele note paradoxale ale spiritului său lat'in, care nu sunt o surpriză pentru cine a urmărit viaţa politică a acestui popor. Suntem convinşi însă, că minunatul său simţ de echilibru şi sănătoasa sa judecată vor învinge. Ne putem aştepta, prin urmare, ca alegerea lui Hindenburg să eclipseze încă odată, în faţa ştraşnicului avertisment, pe amicii socialistului Leon Blum. E interesant, că în vreme ce Franţa merge spre stânga, cu repercusiuni în viaţa publică, — achitarea lui Sadoul, — dincolo de Rin reînvie statuia de lemn a imperialismului prusac. Se poate contrabalansa acest spectru dela Berlin, cu onoarea patriotică de curând reparată a dlui Caillaux? Mărturisim, că oricât am fi călăuziţi de un normal şi legitim egoism naţional, în aceste momente privirile noastre se îndreaptă spre Franţa cu simpatie şi îngrijorare. Prea sunt recente zilele de însângereare frăţească pentru o cauză comună, pentru a ne desface de sub stăpânirea acestui sentiment de reală nelinişte.

Măcelul bulgar

Telegramele din Bulgaria au adus zilele acestea numai ştiri sângeroase. După oribilul atentat din catedrala Sofiei, care a îngrămădit în faţa altarului, cu câteva zile înaintea Paştilor, mai multe

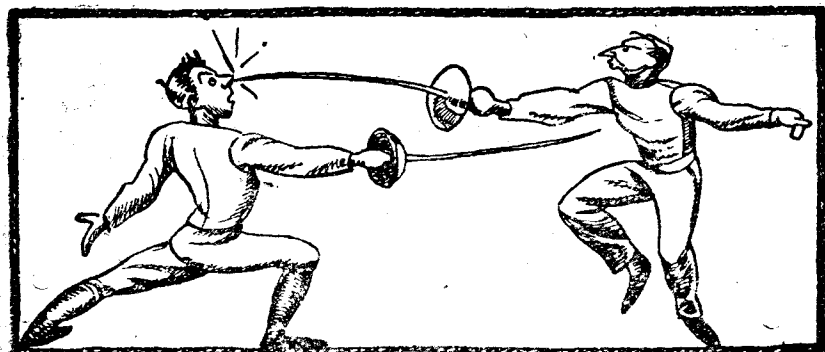
sute de cadavre, se pare că a urmat o serie de groasnice represii, făcând victime tot atât de numeroase în tabăra cealaltă. Moartea prin asasinare a ajuns, se vede, în Bulgaria un soi de accident profesional al oamenilor politici. Ceeace se întâmplă acolo e pur și simplu înspăimântător. Epitetul de balcanism se fixează astfel, după o pauză relativă, în sensul lui inițial, cel mai crud și mai odios. Viața fiecărui cetățean al Bulgariei se desfășoară acum sub zodia celei mai chinuătoare incertitudini. Nimeni nu știe dacă mai apucă ziua de mâine, revolverul a ajuns unicul argument într'o luptă politică fără sfârșit.

Noi, cari privim la acest spectacol brutal de pe malul cestălalt al Dunărei, ne gândim la atentatul săvârșit acum doi ani asupra lui Stambulinsky, o crimă tot atât de respingătoare cași cele care se petrec acum, și suntem foarte dispuși să ne temem de soarta dlui Țanoff, actualul șef al guvernului bulgar. Și, ceeace e mai trist, nu vedem nicio soluție...

Avem, cu toate acestea, impresia că această vărsare de sânge nu e atât un fenomen popular, cât o masacrare reciprocă a competiționarilor puterii. Poporul bulgar, sobru și muncitor, ar prefera poate să-și vadă de treabă. E singura rezervă de cumișenie din care ar fi să răsără o îndreptare a situației.

ION BALINT

G A Z E T A R I M A T A

Monștrii bicefali

*Minuni în vremea noastră nu văd a se mai face ;
Dar se 'ntâmplau odată, chiar printre dobitoace ...*

*La casa unui pașnic român de lângă Cut,
Dintr'o modestă vacă, s'a fost cândva născut
Un făt de-o 'nfățișare cu totul uimitoare, —
Avea o frunte dublă și numai trei picioare !
Românul, văzând monstrul, de trică s'a'nchinat,
Strigând ciudata veste în lung și 'n lat, prin sat.
Cu ochi mirați și umezi, subt strașina săracă,
Iși contempla odorul nevinovata vacă,
Și murmură în colțul pustiei bătători :
— „E greu să-ți vină 'n casă, de odată, două guri !“*

*Pe drept cuvânt se piânse nefericita mamă :
Vișica bicefală sjârși la panoramă ...*

* * *

*N'avu o vioță lungă faimosul patrupe,
S'a stins de pe picioare, încet, încet... (Te cred!)
Dar a mai fost pe lume o astfel de jivină,
O pasăre vicleană, o pajură haină,
Țipând din două ciocuri în loc de-un singur cioc, —
Și nici acest balaur n'a fost mai cu noroc.
Adevărat, că fuse o monstruoasă fiară,
Și că purta un sceptru în lacoma ei ghiară, —*

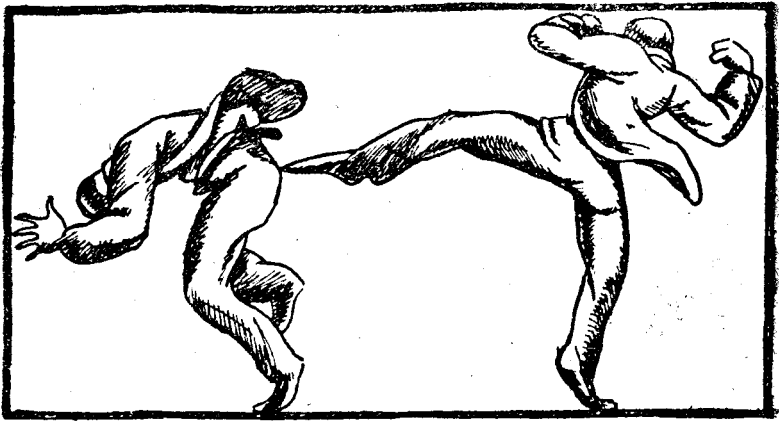
*Dar vânătorii noștri, luptând cu ea din greu,
Au jumulit jivina și-au dus-o la muzeu!*

* * *

*Intr'un discurs pe care o să-l înghită Morga,
Acelaș monstru, astăzi, îl naște domnul Iorga,
Svârlind în tața obștei, produs fenomenal
Lipit printr'o membrană, partidul bicefal...
Purtând un cap cu barbă și altul fără barbă,
Un nou vițel de lapte se dă, flămând, la iorbă,
Și-o àcvilă (cam slabă) pe un vârful de obelisc
In două părți privește cu îndoit-i plisc.*

*Dar, vai! în orice monstru i-un început de dramă:
L-așteaptă sau muzeul, sau trista panoramă!*

*FRAȚII SIAMEZI
cei doi secretari politici ai partidului național*

INSEMNĂRI

Tabula rasa. — Cu multă îngrijorare ne aducem aminte, de vremea când d. Romulus Boilă, nepotul dlui Iuliu Maniu și jur sconsulțul comitetului de o sută (insușiri care derivă una dintr'alta) se răsboia cu noua Constituție, declarând-o nulă și neavenită. În aplauzele partidului și cu aprobarea surzătoare a unchiușului, teribilul sfărământor de legi proclamase *tabula rasa*, anunțând solemn că nu recunoaște nimic.

Din nefericire, lucrurile s'au schimbat. Partidul național are acum două capete. (Și tot patru picioare.) Iar unul din aceste două capete nu vrea să știe (odată cu capul) de amenințările nepotului juriconsult. Într'o ședință faimoasă a Camerei, d. N. Iorga a declarat, tot în numele comitetului de o sută, că partidul recunoaște Constituția și va respecta legiuirea Parlamentului actual. Iar d. Iuliu Maniu, cu sinceritatea sa proverbială, a aplaudat discret . . . pe subt bancă.

Intrebarea, acum, se impune: ce-î cu *tabula* dlui Romulus Boilă? Echi-vocul trebuie să se clarifice. Ori e tunsă, ori e rasă? . . .

Serenada trecutului. — Nu e vorba despre cine știe ce nou poem romantic, cum probabil ați fi îndemnați a crede, ci despre un articol melancolic din ziarul *Unirea* dela Blaj. Foaia, mai politică decât bisericească, a bunilor noștri canonici din partidul național, s'a pomenit dintr'o dată regretând vremile de altă dată, și suspină după binefacerile apusului regim maghiar. Iată cum glăsuiește regrețul, iată cum sună suspinul: — „Ar trebui să putem avea toată încrederea, zice *Unirea*, că situația de drept acum în vigoare, creată de legile ungurești cu atâta cavalerism pentru ocrotirea intereselor minorităților religioase nu se va schimba, acum când biserica noastră are nevoie de această cavalerie-ască ocrotire a legilor fărăi românești.“

Nu mai e nevoie, credem, să reamintim cetitorilor noștri „cavalerismul“ cu care legile contelui Apponyi se apucaseră, pe vremuri, să ne strângă de gât. Bunăvoința cu care se plănuia metoșica noastră asasinare sufletească, — amintiți vă de cazul episcopiei de la Hajdu-Dorog, — a rămas pe veci de pomină. Rândurile de mai sus n'au putut să se zămislească, prin urmare, decât într'un cap prost. E regretabil cu atât mai mult, cu cât prostia nu poate fi ocrotită de niciun paravan confesional. Dimpotrivă, parcă de acolo strigă mai tare...

Nici cum nu e bine. — Sunt foarte greu de mulțumit, ziarele partidului național! Deunăzi, cu prilejul alegerii dela Reghin, imaculații patrioți, membrii în diferite consilii de administrație semito-maghiare, umpluseră văzduhul cu protestările lor tricolore împotriva așa zisului pact dela Ciucea. D. Octavian Goga era prezentat sub forma celui mai autentic trădător de țară, pentru că o bună parte din alegătorii unguri dela Reghin (aproximativ jumătate, cum au recunoscut în urmă chiar adversarii) votaseră cu directorul *Țării Noastre*, în loc să voteze pe candidatul partidului național.

Astăzi, s'a întors roata!... A venit alegerea dela Ciuc. Și, cu aceeași seriozitate imperturbabilă, ziarele partidului național aduc și mai aspre învinuirii dlui Octavian Goga, că „n'a ridicat niciun deget de protestare“ împotriva ilegalității lor de care se plânge candidatul maghiar. Ba mai mult decât atât. Deșteptii noștri adversari, consecvenți ca totdeauna, se adresează direct minorității ungurești cu aceste cuvinte: — „Vedeți, că partidul poporului nu v'ajută? De ce nu veniți la noi, cari vă oferim mai mult?“

Sunt foarte greu de mulțumit, ziarele

partidului național! De aceea am luat și noi o hotărâre eroică. Nu ținem să le mulțumim de loc...

Rețeta lui Dioclețian. — De când comitetul de o sută dela Cluj s'a cununat cu barba dlui N. Iorga, până și redactorii *Patriei* au început să scormonească în cenușa istoriei argumente cu cari să-și mai potolească focul inimei. Dacă n'o prea nimeresc totdeauna, nu e de vină nici istoria, nici dl N. Iorga...

Ca să justifice hazlia bicefalie a partidului național, opunând în fața veseliei generale câteva argumente serioase, *Patria* a fost nevoită să se coboare în subsolul trecutului cu mult mai adânc decât de obicei. Arendașii adunării dela Alba-Iulia ajunseseră până acum numai până la Horia, Cloșca și Crișan, cunoscuții precursori ai Consiliului dirigent. De data aceasta, pilda vine de departe, tocmai dela Dioclețian... Și iată cum se rostește cronica părintelui Agârbiceanu: — „Bicefalie a existat nu numai în conducerea partidelor, ci și a țărilor, și încă pe vremuri de aspră dictatură. În anul 286 d. Chr. împăratul Dioclețian a conferit lui Maximilian din Panonia titlul de August, și a egalat, cel puțin în principiu puterea celor doi șefi ai partidului național...“

Pricepeți, prin urmare, cum stau lucrurile.

Dioclețian = dl N. Iorga.

Maximilian (ce coincidență, din Panonia!) = dl Iuliu Maniu.

Imperiul roman = Partidul național.

Bicefalie = Bicefalie.

Comparația *Patriei* se oprește, din prudență, aci. Noi am fi dispuși să mergem și mai departe, fiind siguri că nici partidul național nu va avea altă soartă decât aceea a imperiului roman, pe care, să iertați vorba, bicefalia cu pricina l-a mâncat fript... Aceasta pentru că Dioclețian, în loc să vadă de

treburile împărăției, prindea toată ziua muște, iar dl N. Iorga, din aceeaș nevoie de a se distra, scrie tragedii în cinci acte. Plângeți nobili patriciani, a început decadența . . .

Un act de brutalitate. — În împrejurări pe care nu le cunoaștem cu de amănuntul, dar care, la urma urmei, nici nu ne interesează câtă vreme nu pot constitui în nici un caz o scuză, d. Pan Halippa, fostul președinte al Statului Țării și deputat de Chișineu, a fost victima unui respingător act de brutalitate. Fruntașul basarabean, unul dintre cei mai populari fruntași ai provinciei de peste Prut, a fost lovit de un tânăr locotenent de jandarmi, care, fără îndoială, și-o fi inchipuit că se găsește astfel în exercițiul funcțiunei sale. Nu găsim cuvinte destul de aspre pentru a vesteji această neiertată violență, indiferent de motivele care ar fi putut o justifica în ochii agresorului. Suntem convingși, că ofițerul vinovat își va lua pedeapsa cuvenită, după cum dlui Pan Halippa i se va da satisfacția pe care are dreptul s'o ceară în numele provinciei pe care o reprezintă. Ofensa a fost primită de obrazul Basarabiei întregi, și o asemenea jignire nu poate să rămână fără urmări.

Un mister financiar. — Jubileul celor douăzeci și cinci de ani de activitate teatrală ai dlui Zaharia Bârsan ne-a adus aminte deunăzi de existența vechiului „Fond de teatru“, al cărui bucsier a fost cândva simpaticul sărbătorit. Pe mâinile cui o fi încăput bineintenționata instituție și cine se mai înfruptă din moștenia ei dărnice? Ni se spune, că actualul președinte al „Fondului de teatru“ ar fi d. Alexandru Vaida. Prezența fostului medic dela Karlsbad în fruntea unui așezământ pentru ocrotirea artelor prezintă, fără îndoială, o pronunțată notă comică.

Dar, ni se mai adaugă, că fondurile „Fondului de teatru“ ar fi depuse spre păstrare la banca „Cetatea“. În cazul acesta, toată chestiunea o apucă dintr'odată pe panta tragică, deoarece sunt motive puternice cari ne fac să ne îndoim de siguranța unei asemenea depuneri. Pentru ce? Se va vedea în curând.

Deplorabilă! — Distinsul bărbat și orator sortit să susție invalidarea alegerii dela Reghin, a fost d. Mihai Popovici Dsa a servit colegilor săi din Parlament o lungă, lungă, foarte lungă supă de chimen (nu prea pe gustul regățenilor).

La un moment dat, dsa a clamat: „Cu asemenea bărbați politici, cu asemenea procedee, țara este într'o stare deplorabilă!“

Toată lumea care-l privia și-l asculta, l'a crezut pe cuvânt . . .

NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

M. EMINESCU. Poezii. (*Biblioteca „Semănătorul“ Arad, nr. 23-25*) În anii de războiu și'n cei urmați acestora, operele autorilor noștri clasici au dispărut aproape cu desăvârșire din vitrinele și din magazinele librăriilor din țară. Românii din teritoriile alipite, pe cari vitregia stăpânirilor străine i-a ținut departe de cultura și literatura românească, căutau zadarnic la librării operele care înseamnă până azi piscurile scrisului nostru. Aceste împrejurări au îndemnat biblioteca „Semănătorul“ din Arad să publice într'o ediție ieftină și la îndemâna tuturor, poeziile lui Eminescu. O nouă ediție apărută zilele acestea este cea mai complectă între cele apărute până în prezent.